

Оляднічук Наталія Володимирівна
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Уманського національного університету садівництва*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-324-1-17>

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року, або одного операційного періоду [1]. Правильний облік основних засобів передбачає дотримання єдиного принципу їх грошової оцінки: первісної вартості (при зарахуванні активу на баланс), залишкової (при нарахуванні зносу), переоціненої (дооцінка або переоцінка) і ліквідаційної (при списанні об'єкту основних засобів з балансу підприємства).

Методологічні основи обліку наявності та використання основних засобів регламентуються чинними нормативно-законодавчими та правовими актами, основними серед яких є: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2], Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [1], Податковий кодекс України [3], Інструкція з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків [4].

Чинна нормативно-правова та законодавча база забезпечує належне регламентування бухгалтерського обліку основних засобів та відображення обліково-економічної інформації в регістрах обліку

і звітності. Система нормативних документів недостатньо дає роз'яснення проблемних практичних питань щодо оцінки й переоцінки основних засобів, їх аналітичного обліку та контролю. Так, необхідним завданням і досить важливим процесом є надання інформації про наявність основних засобів та контроль за їх використанням з метою ефективного управління виробничо-господарською та економічно-фінансовою діяльністю суб'єктів підприємництва. Проте якість такої інформації та об'єктивність її відображення у звітності є недостатньою для управління основними засобами.

Проблемним питанням було і є на сьогодні документальне забезпечення облікових процесів та своєчасність їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку. З моменту затвердження типових первинних документів з обліку основних засобів відбулися істотні зміни в організації бухгалтерського обліку основних засобів, а форми документів мають дещо застарілий економічний зміст: містять реквізити, які не є актуальними сьогодні, а необхідні параметри – відсутні у типових або спеціалізованих документах.

Організацію обліку основних засобів необхідно здійснювати з урахуванням їх специфічних особливостей, забезпечуючи одночасне проведення контрольно-аналітичних процедур. Вивчення теоретичних положень, результатів наукових досліджень, практики діяльності підприємств свідчить, що облік основних засобів в останній час дещо ускладнився, а ряд проблем негативно впливають на процес управління виробництвом, знижуючи ефективність використання основних засобів. Сучасне ринкове середовище вимагає чіткої об'єктивної і своєчасної інформації про наявність, стан та ефективність використання основних засобів. З метою формування та використання в управлінні інформаційної бази про наявність та рух основних засобів доцільно здійснювати комплексний економічний аналіз господарських операцій з основними засобами та контроль за їх документальним відображенням. Головними завданнями контролю основних засобів є забезпечення зацікавлених осіб достовірною інформацією щодо

наявності, стану й руху основних засобів, забезпечення їх збереження та ефективного використання, дотримання законності та документальної обґрунтованості операцій, пов'язаних з рухом основних засобів. Внутрішній контроль це зв'язок між об'єктом управління й органом управління, який інформує про дійсний стан об'єкта і фактичне виконання управлінських рішень.

Удосконалення обліку і контролю за наявністю та рухом основних засобів в системі управління матеріально-технічною базою суб'єкта підприємництва вимагає розробки відповідного дієвого механізму, докорінних змін у його функціонуванні та гармонізації запитів користувачів обліково-економічної інформації. Для забезпечення динамічного процесу виконання робіт з оприбуткування та списання об'єктів основних засобів доречно оптимізувати робочу інструкцію, де чітко визначити перелік робіт і порядок їх здійснення, функції та завдання кожного члена комісії, а також їх відповідальність за якість виконаних функціональних обов'язків.

З огляду на вище викладене, для удосконалення обліку основних засобів доречними є наступні заходи:

- з метою усунення розбіжностей при визначенні основних засобів доцільно адаптувати їх тлумачення в податковому обліку до вимог щодо цієї економічної категорії, визначеної Національними стандартами бухгалтерського обліку;

- запровадити єдину узгоджену систему класифікації основних засобів для цілей бухгалтерського та податкового обліку;

- визначитись з однозначним тлумаченням поняття «балансової вартості основних засобів» в різних нормативних актах щодо регламентування обліку основних засобів;

- у податковому обліку відносити всі витрати на ремонт основних засобів до складу валових витрат підприємства або запровадити таку систему компенсації витрат на ремонт, яка застосовується у бухгалтерському обліку.

Аспекти удосконалення внутрішнього контролю передбачають:

– управлінський (адміністративний) контроль, що включає план організації, положення і записи, які стосуються вказівок з боку керівництва щодо дозволу на проведення операції, як підґрунтя встановлення бухгалтерського контролю за її здійсненням;

– бухгалтерський контроль, щодо достовірності та узгодженості обліку операцій відповідно до облікової політики підприємства та чинних стандартів бухгалтерського обліку;

– внутрішньогосподарський контроль за використанням основних засобів є проведення якісної перевірки, розробка ефективних рекомендацій та подальший контроль за їх виконанням.

Таким чином, реалізація вказаних пропозицій забезпечить застосування єдиного методологічного підходу до визначення понять, пов'язаних з основними засобами та спрощення обліку цієї категорії активів підприємства; сприятиме уніфікації та удосконаленню первинної документації з обліку основних засобів; забезпечить економію робочого часу на оформлення первинної документації з обліку основних засобів; дозволить уникнути помилок при визначенні прибутку для цілей оподаткування; підвищить продуктивність праці обліково-економічної служби та якість аналітичної інформації.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 (зі змінами та доповненнями). База даних Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-00>

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14&p=1306924068>

3. Податковий кодекс України (зі змінами і доповненнями). База даних Законодавство України. URL: <http://sfs.gov.ua/nk/>

4. Інструкція з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, затвердженою наказом Мінфіну України від 11.08.1994 р. № 69 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0202-94>